

L'ENGINYERIA D'ACTIVITATS MOTRIUS

Joaquim de Marimon i Vilalta.

Doctor per la Universitat de Lleida. Disciplina: praxiologia motriu.

Director de SAPS – Enginyeria d'activitats motrius -.

Membre del Grup d'Estudis Praxiològics de l'INEFC-Lleida.

La ciència de l'acció motriu o praxiologia motriu

La motricitat està vinculada a la nostra vida, tot ho fem amb el cos, fins i tot la immobilitat requereix un bon control postural. Ara bé, de totes les activitats que podem desenvolupar els humans, només una part té intencionalitat i finalitat en la mateixa motricitat, és a dir, té un objectiu motor.

Quan movem la mà amb un llapis entre els dits o teclegem a l'ordinador ho fem per escriure alguna cosa, quan feinem a la cuina, ho fem perquè estem cuinant un plat o fregant el que s'ha embrutat, quan carreguem objectes a un camió, ho fem perquè trebalem o perquè canviem els mobles de casa. En tots aquests exemples la intencionalitat última no és la motricitat que s'hi desenvolupa sinó que, de fet, aquesta és el requisit que necessitem per executar tasques amb finalitat laboral, domèstica, literària o culinària.

Per contra, les activitats amb objectiu motor són aquelles en què la intenció se centra en aspectes lligats a la pròpia motricitat, per exemple, marcar un gol, saltar, ballar, relaxar-se... En totes aquestes pràctiques l'objectiu final té a veure o està centrat en la motricitat. La pràctica no es fa per produir res ni per donar cap servei extern a la pròpia motricitat (es pot oferir espectacle, però això és un aspecte lligat a la motricitat). Fins i tot, encara que s'hagi arribat a l'exercitació per qüestions de salut, aquest també és un aspecte optimitzador de la motricitat.

Seguint amb aquest últim exemple, l'acte de prendre una píndola per combatre el colesterol no respon a cap objectiu motor sinó utilitari, perquè a la fi és el medicament el que fa l'efecte. En canvi, anar a passejar per combatre aquesta mateixa malaltia sí que compleix un objectiu motor perquè l'exercitació no produeix res material ni serveix per a cap cosa externa a la motricitat que no sigui la millora de la pròpia capacitat motriu.

Moltes ciències estudien el fenomen motor, principalment en la seva vessant ludicoesportiva, des de l'objecte d'estudi que els és propi: la psicologia de l'esport investiga la psique dels esportistes, la fisiologia de l'esport centra l'atenció en aspectes mèdics dels esportistes, la història de l'esport estudia el naixement i l'evolució del fenomen, igualment ho fan la sociologia, la biomecànica, l'antropologia, la pedagogia i la resta de ciències contemporànies. La motricitat també té un ventall heterogeni de disciplines que la investiguen parcialment, com la proxèmia, que l'estudia des de la perspectiva espacial, la kinesia, des del punt de vista de la comunicació, o l'ergonomia, des de l'angle del treball. Però cap d'elles no pretén definir l'univers dels esports o dels jocs, i molt menys considerar-lo com a camp d'estudi propi, perquè l'àrea del coneixement d'on provenen ja està convenientment perfilada.

Ara bé, la ciència de l'acció motriu en fa un estudi bàsic i unitari perquè és una disciplina científica que té com a camp d'estudi les situacions motrius, és a dir, les activitats físiques lúdiques, d'esbarjo, esportives. El seu objecte d'estudi propi són les accions motrius, per això estudia les condicions, els mitjans de funcionament i els resultats de dur a terme aquest tipus d'accions. La denominació praxiologia¹ motriu també és acceptada i, de fet, segurament és més ajustada perquè ja que la praxiologia estudia les condicions i les regles de l'eficàcia de l'acció.

Fa més de 30 anys que el professor Pierre Parlebas, catedràtic i degà emèrit de la Facultat de Ciències Humanes i Socials de la Sorbona de París i doctor *honoris causa* per la Universitat de Lleida l'any 2002, entre molts altres títols acadèmics, va desenvolupar les bases de la ciència de l'acció motriu. Els seus postulats es fonamenten en la teoria de l'acció, en la teoria dels jocs i en el paradigma sistemic estructural, per això aquesta disciplina científica considera les situacions motrius com a sistemes motors.

La pedagogia de les conductes motrius

Les accions motrius són la unitat bàsica d'anàlisi de la praxiologia motriu perquè en definitiva són el que podem veure i observar en el desenvolupament d'un joc, esport o activitat motriu en general. Són el que emergeix de tot sistema motor i sorgeixen com a conseqüència de l'adaptació del practicant a l'estructura o ordenació interna que imposen les regles del joc.

Les accions motrius es poden estudiar independentment de les persones concretes que estiguin fent l'activitat o, també, es poden analitzar tenint en compte qui és que porta a terme l'acció. Cada persona té una manera molt peculiar de manifestar-se motriument com a conseqüència de la seva història de vida personal i de la seva dotació genètica específica. Per tant, cada individu s'expressa motriument a través d'una conducta motriu determinada que és el resultat de les seves accions motrius personals.

Així, mentre es participa en una situació motriu també es mostra una bona part de la pròpia manera de ser i de la personalitat de cadascú perquè sempre s'actua globalment. Si bé les regles dels jocs són restrictives perquè requereixen un marc d'actuació molt concret, també ho és que cada participant fa les accions permeses pel joc de manera molt semblant.

L'educació física és la disciplina tècnica que ha de desenvolupar la pedagogia o l'ensenyament de les conductes motrius. Ara bé, prèviament s'ha d'haver assolit l'estudi rigorós, amb base científica, de les situacions motrius que es vulguin utilitzar com a eina per assolir els objectius educatius i formatius, a fi de poder certificar la idoneïtat de les pràctiques escollides com a generadores de les conductes esperades en els participants.

Això és precisament el que fa la praxiologia motriu. A partir de l'estudi rigorós de la lògica interna d'un joc o activitat motriu arriba a predir els tipus d'accions motrius que s'hi produiran i les conductes que sajustaran als requisits de l'escenari que la pràctica implica. I no només això, sinó que el coneixement de les bases estructurals que generen

¹ Terme utilitzat per primera vegada per Alfred Espinas a l'article «Los orígenes de la tecnología», publicat el 1890 a la *Revue Philosophique*. Extret de Pierre Parlebas (2, p. 355).

l'aparició d'accions i conductes motrius determinades permet dissenyar situacions motrius adients per a l'aparició de conductes concretes.

Tot i així, s'ha de tornar a insistir que cada individu és singular, fet que provoca que una mateixa situació motriu pugui desencadenar conductes diverses en els diferents participants, fins i tot desajustades o perverses a les demandes de la situació. Aquestes conductes són anòmales per a l'escenari lúdic i poden obstaculitzar-lo, desnaturalitzar-lo o provocar que es deixi de jugar. Només l'estudi de les possibles raons estructurals que faciliten l'aparició d'aquestes conductes en els participants problemàtics permetrà modificar les regles del joc per reforçar les primeres i evitar les altres sense necessitat d'haver de recórrer a càstigs externs a la dinàmica del joc.

L'enginyeria d'activitats motrius

Els beneficis i les aportacions de la praxiologia Motriu fins ara s'han limitat a l'àmbit acadèmic i, tant les investigacions pròpies com les dutes a terme de manera interdisciplinària amb altres ciències, han quedat enclaustrades dins dels murs dels laboratoris, on només han produït satisfacció als pocs investigadors que s'hi dediquen.

No obstant això, tota ciència s'ha de divulgar i ha de ser útil a la societat si vol reeixir com a tal. Àmbits com l'educació física esmentada, l'entrenament i l'ensenyament esportiu n'han de ser els primers i principals beneficiaris. Però també altres àrees professionals n'han de rebre les aportacions, per exemple la formació corporativa, específicament en el sector dels recursos humans, necessiten millorar les conductes dels directius i treballadors en les capacitats relacionades amb la comunicació, la resolució de conflictes laborals, el treball en equip, el foment de les capacitats de lideratge sense inhibir les potencialitats dels subordinats, la presa de decisions, etc.

Actualment hi ha molts programes de formació portats a terme per empreses especialitzades en formació corporativa o pels mateixos departaments de les empreses que han volgut utilitzar les pràctiques físiques per assolir aquests objectius formatius, però sense criteris per poder justificar-les. D'aquí que sigui evident, per necessària, la creació d'una enginyeria d'activitats motrius que se centri en l'anàlisi praxiològic, la programació i el disseny de pràctiques motrius adequades per a la pedagogia de conductes en els múltiples àmbits esmentats. De fet, aquest és el projecte actual en què està implicat el director d'aquest taller.

L'especificitat d'aquest camp d'estudi també ha de permetre assegurar el futur de la llicenciatura de Ciències de l'Activitat Física i l'Esport, encara que potser hauria de canviar la seva denominació actual i variar el pla d'estudis, acceptant la praxiologia motriu com a assignatura troncal.

Bibliografia

- PARLEBAS, P. (1a edició 1988). *Elementos de Sociología del deporte*. Editorial Unisport, 2a edició revisada, 2003, Màlaga.
- PARLEBAS, P. (2001). *Léxico de Praxiología Motriz. Juegos, deporte y sociedad*. Editorial Paidotribo, Barcelona.

- LAGARDERA, F. i LAVEGA, P. (2003). *Introducción a la Praxiología Motriz*. Editorial Paidotribo, Barcelona.
- LAGARDERA, F. i altres (2004). *La ciencia de la Acción Motriz*. Edicions de la Universitat de Lleida, Lleida.
- www.praxiologiamotriz.inefc.es